

Križi in težave otročjih let.

VII. Neposlušni pastirji.

 Rudeča polna luna je priplavala izza hribov. Okrog Nadbrega, srednje-velike vasi, se je vzdigovala tanka meglica. Delal se je lep, gorek jesenski večer. Pod vasjo se je čulo mukanje krav, pa vriskanje in vpitje vaških pastirjev, ki so na koritu napajali živino.

Kmalu potem je pri Žerjavu, bolj na dolenjem koncu Nadbrega, kričal domači sin in pastir Urh: «Plavka! dima! k žlebu, á — nà, stoj no!» ter privezoval živino. Brat Rok in sestra Lizika pa sta gonila neubogljiva in reda nevajena teleta na svoje prostore.

«Kolikokrat sem že rekla», karala je mati Žerjavka svoje otroke, «da ne gonite tako pozno domu! Dvakrat bi bilo že lahko pomolzeno, pa mudite! Kje pa ste pasli? Pa ne, da bi bili zopet dol v ,dovjež¹⁾ podili?»

«Zmiraj v ,dovjež«, kako pa da», govoril je za vse tri najstarejši Urh ter deval zakriviljeno palico v žleb pri durih; «v ,zákotje²⁾ smo gnali, pa te grdobe kravje tako nagajajo! Pisana je zbezljalá, jaz sem tekel za njo, pa je nisem mogel doteči; zgubil sem jo.»

V tem je prinesel gospodar Žerjav svetilnico v hlev ter jo obesil na leseno kljuko ob zidu. «No, kako pa to, da je dima vsa krvava — glej, glej, rog ima snet! Kako vendar pazite na živino? Ali so se bodle, ali kali? Zakaj ste pa zraven, če ne branite! Saj pravim no pa še rečem, več ko jih je, slabeje je! Tako-le se zgodi, pa je žival deset goldinarjev manj vredna!»

Urh je nadaljeval svoj od očeta pretrgani zagovor, trdeč, da sta se tačas, ko je on lovil pisano, jeli hosti dima in plavka. Rok in Lizika si ji nista upala miriti, in tako je prišlo, da si je dima snela rog. «Mi ne moremo nič pomagati», dejal je končno in pozval na pričo brata in sestro. «Seveda ne moremo», bilo je kratko in boječe potrdilo.

¹⁾ «Dovjež» = ime vaškega pašnika poleg Save.

²⁾ «Zákotje» = ime Žerjavove senožeči.

«Oh, to je križ s takimi pastirji!» tožila je Žerjavka in žalostno ogledovala dimino prej tako lepo glavo: «ta si je rog snela, pisano so pa zgubili. Ko bi le sama domu prišla! Dal Bog in sv. Martin, da ne bi zašla do kake detelje! Bog nas varuj take nesreče! Otroci, zakaj vendar ne pazite; trije ste, pa ničesar ne opravite.»

Žerjav je bil močno nevoljen in skoraj bi bil spodil oba sina v senožeti in na bližnja polja iskat zgubljeno kravo, toda mislil si je: «Kaj bo otrok po noči zunaj? Strah ga bo in za kakim grmom bo stal. Prestraši naj se, ali pa prehladi — domu si brez pisane ne bo upal — in bolezen bom imel pri hiši. Najbolj pametno je, da grem sam pogledat.»

«Otroci! v hišo», velel je resno, «večerno molitev zmolite, potem pa spat! Večerjali ne boste, prenepazljivi ste». Sam pa je stisnil oklešek pod pazduho ter stopil po klancu navzdol, da bi poiskal pisano.

Poldrugo uro je hodil Žerjav po senožetih in klical pisano, a našel je ni. Čmeren in ves v skrbeh se je vrnil domu; žena in dekle so še pomivale posodo, otroci so bili že v postelji. In to je bilo tudi bolje zanje: kregani bi bili namreč brez dvojbe še enkrat; če bi bilo še kaj na vrh, ne vé se gotovo, neverjetno pa ni.

Naslednje jutro so Žerjavovi otroci zopet gnali na pašo. Dima je imela obvezan rog, pisane pa seveda ni bilo med drugimi govedi. «Iščite sami in poizvedujte pri drugih pastirjih ter priženite pisano domu, sicer bo pela palica», zabičal jim je pri odhodu oče.

«Ko bi doma vedeli, da smo včeraj pasli v ,dovježu«, pravil je Urh Roku in Liziki ter prigrizoval medeno hruško, «vsi trije bi bili tepeni. Le še dalje molčita, kakor sem vama včeraj naročil. Zato pa vama ne bo treba danes nikoli vračat iti. Jaz mislim, da je pisana v prod zašla ali pa šla pit na Savo. Danes moramo zopet gnati v ,dovjež«, da jo dobimo.»

Roka je pa to skrbelo, da bi ne bil naletel na pisano dolgavaški Trdin v kakem zelniku. «Akoravno ni delala škode njemu, samo da jo je videl na dolgovaškem svetu, pa jo je odgnal. Slaba se nam bode godila, ako jo je ujel.»

«Dobro nam res ne bode», pritrjeval mu je Urh, «ako je dima zdaj pri Trdinu. Toda mi bomo morali doma reči, da se je pripasla nemara iz 'zákotja' noter do dolgavaškega sveta. Izdati se ne smemo.»

Prejšnji dan so namreč naši mladi znanci kljub očetovi prepovedi gnali v «dovjež». Tu ni treba nikoli vračati, pasti se sme «čez in čez». V senožetih pa ni dovoljeno živini prestopiti grmovja, in pastirji morajo vedno paziti. Tudi je v «dovježu» vselej dovolj družčine: pastirji bijejo «svinjko» ali «kozla», delajo «trden most», deklice pa se «nebeškljajo» ali pa se gredó «vsake vrste barve». Z jedno besedo: zabave dosti! Zato pa tudi vsakega nadbreškega pastirja tako vleče tja dol.

Toda Žerjavovih otrok neubogljivost je pretej kaznovala nesreča. Ker je bilo v «dovježu» iz pol vasi živine skupaj, zbôdle so se krave, in Žerjavova dima je bila tako nesrečna, da ji je odletel levi rog. Pastirji vsega tega seveda niso zapazili. Kajti deklice so bile vse zatopljene v svoje igre, dečki pa so se ravno vojskovali ter tekli, kakor je poveljnik ukazoval, proti dolgavaškim senožetim. Da bi v vojski tudi kaj škode naredili, zažgali so dve kopici starega sena, katerega Gorkič, Trdinov sosed v Dolgivasi, še ni bil domu speljal. Potem so skakali čez goreče seno ter niso videli, kako je Trdin — največji sovražnik in preganjalec nadbreških pastirjev — zalotil Žerjavovo pisano v svojem zelniku. Godrnjal je nad otročjo lahkomišljenostjo in najrajše bi kil šel podit pastirje, ki so sosedu delali škodo, a mislil si je: «Bolje drži ga, ko lovi ga», ter se napotil z ujeto pisano proti domu.

Nadbreški pastirji so proti večeru položili v podobi križa na tleče seno par suhih vej, da bi po noči argeljci kurili, ter jeli peti:

«Domu ženimo,
Še pasimo;
Kaj bomo delali?
Mejico kopali.

Kje je tista meja?
Voda jo je vzela.
Kje je tista voda?
Golobčki so jo popili itd.»

Šteli in razločevali so vsak svojo živino. Žerjavovi pa vsi trije niso mogli dovolj naštetih, in poleg tega je imela dima poškodovan rog. Ker se pisana nikakor ni dala dobiti, poskusili so najprej jokati; pozneje se je pa

Urhu najpametnejše zdelo, ako jo tako zvijejo, da porékó doma: «V ,zákotju' nam je pisana zbežljala, druge pa so se bôdle». Roka in Liziko je podučil, kako se jima je vësti. Da bodo drugi pastirji molčali in se ne vtikali v njegove zadeve, tega je bil prepričan popolnoma. Vedeli so namreč vsi: «Danes tebi, jutri meni.» Saj se to ni zgodilo prvič v nadbreškem «dovježu».

To jutro po opisanem nesrečnem večeru so tedaj prignali Žerjavovi otroci zopet v «dovjež». O pisani ni bilo ni duha ni sluha. Našo trojico je jelo skrbeti. Ves ljubi dopoldan sta dirjala Urh in Rok po produ in senožetih, ki mejé na «dovjež», a brez vspeha. Nič kaj veseli so gnali ob enajstih domu. Toda pisana je bila že v hlevu na svojem mestu privezana. Težek kamen se je odvalil našim znancem od srca. «Vidiš pisano, je že doma», vskliknil je prvi Rok; «mi jo pa iščemo. Sama je menda prišla». Bolj natihoma mu je odgovoril Urh: «Smo že dobri, nič bati, vse se je srečno izteklo!» Nato so nesli spraviti vrhovno obleko v hišo. Oče Žerjav je sédel resno za mizo.

«Rok! pokliči brž mater noter, pa sam tudi koj nazaj pridi», spregovoril je ter stopil proti vratom. Urhu, ki je hotel venkaj, zastavil je pot, rekši: «Počakaj, da se zmenimo». Nenavadna resnost osupne slednjega. A ni bilo časa premišljevati. Rok in mati vstopita, oče pa zatakne duri . . .

«Lepo delate, lepo!» začnè Žerjav. «Sinoči ste me nalagali, da sem zaradi vas po nepotrebnem hodil po noči okrog in iskal kravo. Kdo vas je učil laži? — Ali vam nisem določno ukazal, da mi ženite v ,zákotje', a vi ste gnali vendar v ,dovjež'! Pa to bi še prizanesel. Toda tam ne pazite na živino, ki sama ne vé, kaj je pravo; dva goldinarja odškodnine sem moral dati zdaj-le Trdinu, ker je dobil pisano na svojem zelniku. In še nekaj! Gorkiču ste požgali seno; ta bo tudi zahteval, da se mu povrne! — Vsi trije boste klečali na golih kolenih na ajdi in molili rožni venec. Kar precej!»

V kotu sobe je že bila posuta ajda na tleh, in Žerjav je prijel za roko Urha ter ga vedel tja, da nastopi kazen.

«Saj nismo vedeli, da je šla pisana v zelje, mi nismo lagali», izgovarjal se je bojazljivo Urh.

«To je ravno slabo, da še vedeli niste; to posebno spričuje, kako pasete», zavrnil ga je kratko oče.

Lizika je jela glasno jokati, in Rok je ihtel. «Nama je Urh rekel, da ne smeva povedati, kje smo pasli», zinil je vendar Rok za-se in za sestrico.

«Naj reče Peter ali Pavel, lagati ne smete!». In oče je razvrstil kaznovance tako, da je bil Urh v sredi, Rok na levici in Lizika na desnici njegovi.

«Urh, ker si ju učil lagati, začni jima moliti rožni venec; vidva pa lepo za njim, kakor sta ga tudi včeraj ubogala.»

«Otroci, le lagati ne», svarila je ljubeznivo tuli mati svoje otroke, «to je greh, pa tudi sicer je laž grda. Le to si zapomnite, kar se ne stori, se tudi ne zvê. Imejte pred očmi, da kjer laž kosi, tam ne večerja, to se pravi z drugimi besedami, nobena laž ne ostane dolgo skrita. Le lepo začnite moliti, pa poboljšajte se, da vas v prihodnje ne bo nikdar več doletelo kaj podobnega. Meni in očetu le žalost napravljate s takim ravnanjem, sebi pa nakopujete skrbi in kazni.»

Skrbna Žerjavka je šla kuhat kosilo, oče pa je nadzoroval deco. Molili so solznih oči med precej glasnim jokom rožni venec. Huda se jim je godila na ajci! Oj, to bôde! In ako si je hotel kdo kaj olajšati ter se je premaknil, pomnožil si je še bolj bolečine. Očetu so se sicer smilili, a ni jim dovolil vstati, dokler ni bila končana molitev. «Amen» dejali so otroci nazadnje ter proseče pogledali očeta, češ, naj bo že vendar dovolj.

«Ali obljubite, da ne boste nikoli več kaj takega storili?» vprašal jih je le-ta resno.

Pokimali so z glavami.

«No, naj bo zadosti, toda zapomnite si to dobro.»

Sram je bilo vse tri, ko so se spogledali prestavši kazni. Potem pa sta šla Urh in Rok buče rezat za prešiče, Lizika pa je spirala peške bučine. Nekaj jih je bilo odmenjenih za seme, druge pa sta nameravala prabiti Urh in Rok po zimi za-se in za senice. Tiho so delali vsak svoje delo, tudi opoldne pri jedi ni nihče ničesar govoril. Bilo je vsem nekako tesno.

Popoldne so zopet gnali, a sedaj pa prav, kakor jim je bilo rečeno, namreč v «zákotje». Drugi pastirji so brž opazili, da Žerjavovi že imajo pisano; radovedno so jih spraševali: «No, kje je bila?»

«I, Trdin jo je ujel, in danes domu prignal», odgovarjal je Urh.

«Ali so bili doma kaj hudi?»

«Saj vsak po sebi vé, kako je.»

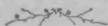
«E, ta Trdin! ta nam zmiraj neprilike dela; kakor duh pride za grmovjem, in če stopi krava za ped na njegovo posestvo, pa jo vzame.» Taka je bila sodba pastirjev o neljubem jim Trdinu.

V «zákotju» se je ta dan živina nenavadno rada pasla. Samo kake trikrat je bilo treba iti vračat in parkrat zavpiti: «Nazaj, pisan-á — pisana nazaj! — ha-á!» Ves drugi čas pa so imeli naši pastirji prost. Delali so si torej mehke sedeže iz zelenega mahu pod košato lipo in tudi zakurili so si.

Zvečer pa so prav zadovoljni s solnčnim zahodom vred pognali živino domu in nič niso premišljevali, kako naj govore, da bo prav, nazadnje pa še vse eno ne bo prav. Spoznali so v svojem notranjem, da se gré s čistim srcem in dobro vestjo mirno proti domači hiši, dasi-ravno si tega niso pravili, kajti sramovali so se prejšnjega prestopka in kazni.

Pisana jih je izučila, da «zlo spredeno, je lahko zmedeno.»

J. Štrukelj.

Zaprtemu ptičku.

Glad te je v tičnico zvabil,
Ptiček ne boj se nikar!
Deček ne bode zabil,
Da si ti božja stvar.

Droben si, ptiček, in nežen,
Mraz bi te tukaj vzél.
Bodi le dečku hvaležen,
Da te je zimi otel!

Láhkó ti bode živeti,
V izbi ti bode topló
Kadar pomlad zasveti,
Deček izpustil te bo.

Pevaj nad gorkim zapečkom,
Dokler ne mine hlad!
Pótlej pa leti z dečkom
V jasno solnčno pomlad.

A. Medved.

